

پروژه «کسب و کار مسئولانه در ایران»
شرکت‌های خارجی فعال در ایران را به
احترام و رعایت اصول بین‌المللی کسب و
کار مسئولانه در فعالیت‌های بازرگانی
تشویق و راهنمایی می‌کند.

سلامت و امنیت شغلی در ایران

شرکتهایی که به بازار ایران وارد میشوند، با فضایی چالش برانگیز در زمینه امنیت و سلامت شغلی مواجه هستند؛ فضایی که در آن آمار حوادث و مرگ ناشی از کار به مراتب بالاتر از میانگین جهانی و نیز از کشورهای در حال توسعه است. چالشهای مذکور از طریق اعمال مسوولانه اقدامات مرتبط با سلامت و امنیت شغلی و نیز تعبیه مکانیزم‌هایی برای حصول اطمینان از این امر که شرکای تجاری که به بازار ایران ورود میکنند نیز به درستی این اعمال را رعایت کنند، مرتفع میشود. در این راستا، برخی از شرکتهای خصوصی و دولتی در ایران تلاشهایی را برای ارتقای امنیت و سلامت شغلی در پیش گرفته اند که میتواند کمکی برای سرمایه گذاران خارجی باشد.

چالشهای امنیت و سلامت شغلی در ایران

تفاوتهای بسیاری میان شرکتهای ایرانی پیرامون رعایت موازین مرتبط با امنیت و سلامت شغلی وجود دارد؛ برخی از این شرکتهای ضوابط بسیار دقیق و متناسبی را در راستای اعمال قواعد مرتبط با سلامت و امنیت شغلی در پیش گرفته اند. تعدادی از سازمانهای تحقیقاتی دولتی و غیردولتی نیز تلاش فزاینده‌ای را برای حمایت از امنیت و سلامت شغلی داشته و شرکتهای خارجی را برای مسوولیت‌های مرتبط با امنیت و سلامت شغلی مسوول قلمداد میکنند.

بنابر آمار سازمان پزشکی قانونی، حوادث ناشی از کار منجر به مرگ در ایران که در سال ۲۰۱۴ رخ داده‌اند، ۸ برابر میانگین جهانی این آمار است. در فاصله بین سالهای ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۴ مرگ ناشی از حوادث کار در ایران قریب به ۲ برابر شده است، بنابراین آخرین گزارش سازمان پزشکی قانونی متعلق به سال ۲۰۱۶-۲۰۱۷، آمار مرگ بر اثر حوادث ناشی از کار ۱۰ درصد نسبت به سال قبل افزایش داشته است.

آمار سازمان پزشکی قانونی در سال ۲۰۱۴-۲۰۱۵ حاکی از مرگ ۱۸۹۱ کارگر است که در قیاس با کشورهای اروپایی و حتی در قیاس با کشورهای کمتر توسعه یافته شرق اروپا و بالکان بسیار بالاتر است. آمار مرگ و میر ناشی از حوادث کار در ایران از برخی کشورهای در حال توسعه بسیار بالاتر است. بعنوان مثال در کشور همسایه ایران، ترکیه (که به لحاظ تعداد نیروی کار و سطح توسعه یافتگی در شرایط مشابه ایران قرار دارد) سالیانه چند صد کشته بر اثر حوادث ناشی از کار ثبت میشوند که میزان کمتری از آمار این حوادث در ایران است.

بیشترین آمار حوادث ناشی از کار منجر به مرگ در صنعت ساختمان رخ میدهد (بنابر آخرین گزارشهای رسمی نزدیک به ۶۰ درصد از این حوادث در صنعت ساختمان اتفاق میفتند) و سپس صنعت معدن دارای آمار بالایی از مرگ ناشی از کار است. آمار تمام حوادث ناشی از کار در صنایع مرتبط با فلزات، ماشینهای الکتریکی و غیر الکتریکی و صنعت ساختمان در بالاترین رتبه است. سقوط از ارتفاع و شکستگی بیشترین حوادث ناشی از کار هستند که بیشترین قربانیان آن را کارگران جوان بین ۱۵ تا ۲۴ سال تشکیل میدهند. شایع‌ترین بیماری‌های ناشی از کار نیز مشتمل بر بیماریهای عضلانی، بیماریهای تنفسی و اختلالات شنوایی هستند. تحقیقات در ایران همچنین حاکی از شرایط غیراستاندارد سلامت و امنیت کار در صنعت نفت (بخصوص حفاری) صنایع غذایی، خودرو و دارو است.

چرا استانداردهای سلامت و امنیت شغلی در ایران پایین است؟

شرایط غیراستاندارد سلامت و امنیت شغلی در ایران بیش از اینکه ناشی از خلا قانونگذاری در این عرصه باشد، ناشی از عدم وجود سیستم‌های مناسب اجرا و نظارت هستند که در قالب‌های عدم نظارت، عدم بازرسی و عدم مجازات متناسب برای متخلفین است. بنابر آمار رسمی در ایران، تنها ۸۰۰ بازرس وجود دارند که بیانگر وجود ۱ بازرس برای ۱۵۰۰۰ کارگر است. از دیگر معضلات سیستم قانونگذاری سلامت و امنیت شغلی در ایران، وجود بوروکراسی، نهادهای موازی تصمیم‌گیری و نیز عدم

همکاری موثر سازمانهای مسوول است.

بسیاری از مطالعات در ایران نشانگر عدم آگاهی به استانداردهای سلامت و امنیت شغلی، عدم آموزش موازین ایمنی و تجهیزات نامتناسب میان کارفرمایان، کارگران و مدیران میباشد. بعلاوه، مانند بسیاری دیگر از کشورها، فساد یکی از عوامل عدم اجرای موازین مرتبط با سلامت و امنیت شغلی است.

تحقیقات، همچنین نشانگر عدم تبعیت از قوانین و قواعد ایمنی و نیز عدم فرهنگ اولویت بخشی به مسایل ایمنی در محیط های کاری است. مدیران در ایران اغلب به قواعد ایمنی به چشم هزینه مینگرند تا سرمایه گذاری! و در همین راستا شرکتهای داخلی غالباً از شرکتهای سرمایه گذار خارجی تقاضایی مبنی بر اعمال این قواعد نمیکند.

رقم بالای پناهندگان و کارگران مهاجر مشکل را تشدید میکند. قریب به ۳ میلیون مهاجر افغانستانی در ایران وجود دارند که احتمالاً نزدیک به ۲ میلیون از این جمعیت غیرقانونی هستند که این امر این فرصت را به کارفرمایان میدهد که قواعد مرتبط با امنیت و سلامت شغلی را جدی نگیرند (بخصوص در صنعت ساختمان که بسیاری از کارگران افغانستانی در آن مشغول به کار هستند).

امنیت و سلامت شغلی بواسطه عدم وجود نظام بیمه ای متناسب بیشتر نادیده گرفته میشود.

میزان بسیار بلایی از کارگران در ایران بدون بیمه اجباری کار میکنند که این امری خلاف قوانین ایران و استانداردهای بین المللی است. بنابر آخرین گزارش رسمی دولت ایران، حداقل یک سوم شاغلین در ایران تحت پوشش بیمه قرار ندارند و از دو سوم باقیمانده نیز بسیاری بیمه های اختیاری داشته و یا بیمه نیستند.

عدم وجود نظام بیمه ای متناسب، موجب میشود که نه تنها موارد مرگ و یا بیماری کارگران گزارش نشود، بلکه کارگران نامبرده تحت درمانهای ضروری قرارنگرفته و یا گرامتی بابت جراحات یا بیماریها به آنها پرداخت نشود.

عدم وجود بیمه متناسب بیشتر ناشی از قراردادهای موقت کار است که امروزه قریب به ۹۰ درصد از قراردادهای کار در ایران را تشکیل میدهند. هرچند طبق قراردادهای موقت نیز بیمه کارگران اجباری ست، اما کارفرمایان از بیمه کارگران خودداری میکنند که بعلت عدم وجود امنیت شغلی و بالا بودن نرخ بیکاری، کارگران عمدتاً درخراستی برای بیمه نمیکند و طبعاً این دسته از تخلفات گزارش میشوند.

بعلاوه بر اساس قانون کار ایران، کارگاههای زیر ۱۰ نفر از شمول بسیاری از حمایتهای قانون کار، من جمله بیمه های اجباری، خارج هستند و این کارگاهها قریب به ۵۰ درصد از کارگاههای ایران را تشکیل میدهند. همچنین تخمین زده میشود که از هر ۳ کارگر در ایران، ۱ نفر در شرایط غیر ثبت شده و در بازار غیررسمی مشغول به کار باشد.

اقداماتی که شرکتهای میتوانند انجام دهند:

- بکارگیری اقدامات مسوولانه در زمینه امنیت و سلامت شغلی که میتواند از طریق اعمال استانداردهایی بالاتر و بیشتر از قوانین ایران در زمینه تجهیزات ایمنی، لباس مناسب کار، آموزش، اجرا و نظارت بر شکایات کاری صورت پذیرد.
- بکارگیری تلاش های مقتضی پیرامون سیاستها و اقدامات مرتبط با امنیت و سلامت شغلی با شمول شرکای اقتصادی و تامین کنندگان کالا که شامل ارتباط مستقیم با کارگران و نیز همکاری با شرکا و تامین کنندگان محلی برای دستیابی به نتیجه موثر اقدامات برشمرده است. این اقدامات شامل اعمال نظارت و نیز تعبیه سازوکارهای حمایتی مناسب برای کارگران آسیب دیده است.
- ارتباط موثر با شرکای تجاری و تامین کنندگان در ایران پیرامون استانداردها و نیز تلاش برای آموزش کارکنان و مدیران محلی پیرامون اعمال اقدامات مسوولانه مرتبط با سلامت و امنیت شغلی.
- تلاش برای یافتن حمایت و راهنمایی های دولتهای میزبان و نیز انجمنهای صنعتی و صنفی در کشور و همچنین همکاری با بنگاههای دولتی، انجمنهای تجاری و مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی در جهت اجرای اقدامات مسوولانه مرتبط با سلامت و امنیت شغلی و برنامه های آموزشی مرتبط با هر بخش.

پروژه «کسب و کار مسوولانه در ایران» شرکتهای خارجی فعال در ایران را به احترام و رعایت اصول بین المللی کسب و کار مسوولانه در فعالیت های بازرگانی تشویق و راهنمایی می کند. این پروژه، الگوهای موفق از شرکتهای و دولتها در سراسر جهان را جمع آوری می کند و با به اشتراک گذاشتن استراتژی ها و راهکارهایی برای پیش بینی کسب و کار مسوولانه در محیطهای کاری پرچالش و ارائه راهنمایی در مورد اقدامات خاص شرکتهای به خصوص در مورد ایران می تواند از اثرات منفی و مضر بر روی افراد یا محیط زیست جلوگیری کند.

برای کسب اطلاعات و منابع بیشتر لطفاً با مدیر پروژه آندرا شمبرگ و آندرا سالداریاگ تماس بگیرید.